

Udvikling, af dens Stilling i norsk Rigshistorie, dens Vækst gennem Tiderne og dens ledende Mænd. Dets største Betydning, som giver det Interesse udenfor Kristiania og Norge, er dog dets Bidrag til Tidens almindelige Historie.

Axel Linvald.

Biografi.

Vilh. Andersen: *Vilhelm Topsøe. Et Bidrag til den danske Realismes Historie. Kbh. 1922.*

Denne Bog er sikkert en af Vilh. Andersens bedste. Ikke just i Opbygningen; de fem Afsnit er lidt løst sammenhængende, og den monumentale Helhed, han andensteds har skabt, savnes her. Heller ikke i Materialets Rigdom og Gennemarbejdelse; hvad der maatte findes af Papirer efter Topsøe, synes ikke stærkt udnyttet. Derimod i Stilens og Fremstillingens Beherskelse, den rolige Vægt i Dommene, den forsigtige Prøven og Vejen, som Begivenhedernes Nærhed paalægger den alvorlige Forsker. Vilh. Andersen er Part i Sagen, naar han dømmer Topsøe og Brandes imellem. Den Bevisførelse, der slutter med at placere Topsøe i Forbindelseslinien mellem to Tider, Brandes som Usurpatoren udenfor dem begge, har sine inderste Udspring hos ham selv. Men for at drage den helt til Vejs Ende har han forladt sit eget Kongerige, Aandens og Digtningens Historie og er traadt ned i lavere Sfærer, Politikken. Idet Topsøe overfor Brandes er Realismens Profet, den historiske Sammenhængs Mand, skal han ogsaa inden Byens, inden Højres, ja, inden Landets Politik løftes op paa denne Plads. Til at skabe dette Resultat benytter Vilh. Andersen af positive Kilder Topsøes politiske Pjecer og hans Artikler i »Dagbladet«, derimod tilsyneladende intet af hans eventuelle skrevne Efterladenskab og afgjort ikke noget stort Materiale af Tidens almindelige politiske. Anmelderen vil overlade andre Dommen over den litterærhistoriske Side af Bogen. Men der maa protesteres mod, at Topsøe politisk set skulde være Sammenhængens Mand. Det er sikkert, at der i Aarene efter 1864 var Brug for Sammenhængstraade. Baade mere og mindre, end den traditionelle Opfattelse vil. Skismaet var baade større og mindre, end det ofte gøres klart. Ulykken i 1864 var langt mindre et Folks end en Klasses, man kunde sige en Races. Saa let og hurtigt som det skete i 60erne, lukker Saar sig ikke, hvis de har ædt et Samfund ind til Benene. Vi kom forbavsende snart over de materielle Ulykker, og Navne som Dalgas, Tietgen osv. er virkelig ikke Forklaring nok. Tabet i 1864 ramte mere København end Landet, det er Sandheden. Kræfterne laa derude usvæk-

kede, og en ny Race traadte ind i Arbejdet. Hvordan de slagne i Hovedstaden og Litteraturen bødede Traadene sig imellem, var af mindre Betydning heroverfor. Spørgsmaalet er for Topsøes Vedkommende: saa han, *Politikeren* Topsøe, de nye Realiteter i Øjnene? Anmelderen mener kættersk, at det, der skete i 1866, ikke var saa galt, men det blev rigtig nok sørgelig forplumret i Aarene derefter. Hvad var Realitetspolitikernes Opgaver efter 1866? At knytte Racerne sammen, om muligt, at skabe Kultur af Kraft, at se Byens Nederlag i Øjnene og føre det slagne Hellas ind i det sejrende Rom. Havde Topsøe Blik herfor, Topsøe, som 1870 søgte at splitte Ministeriet Holstein ved at smæde Godsejerne og 1881 førte Krigen mod Skeel fra udpræget københavnske Synspunkter, Topsøe, som efter ungdommelige Anfægtelser bandt sin Sag til Estrup, en Realitetspolitiker, der svigtede paa sit første og store Programpunkt: Landet til Samling! Topsøe døde i mere end een Forstand for tidlig, det er vist. Der er Tegn til, at han kort før sin Død var begyndt at tvivle paa Kursen. Maaske vilde han, om han havde levet, have gjort sig fortjent til Vilh. Andersens Hædersnavn. Maaske. Som det er, vil Anmelderen bevare Ordet Realpolitiker for dem, der byggede deres Hus paa den ny Races Jord. Ogsaa Realpolitikken har sine aandelige Grader, der var baade en Lyriker som Berg, en Filosof som Hørup, en Ræsonnør som Holstein; i sit egentlige Væsen lever det reale hos en Mand som Høgsbro. — Udover disse Antydninger giver Vilh. Andersens Bog ikke Anledning til Bemærkninger indenfor det her berørte Omraade, fordi den selv gaar saa lidet i Enkeltheder. Der vilde utvivlsomt kunne skrives en værdifuld Bog om Topsøe som Højrepolitiker. Hvis der mellem hans Papirer er Stof dertil, vilde Vilh. Andersen gøre en god Gerning ved at bringe det frem. Det skønne Monument, han har sat Skribenten, vilde derved kun vinde i Værd. *Povl Engelstoft.*

Klaus Bernthsens to Bind Livserindringer, *Erindringer fra Barndom og Ungdom* og *Erindringer fra Manddommens Aar*, er straks ved deres Fremkomst blevet sande Folkebøger, der har vundet en ualmindelig Udbredelse, hvad der er et Vidnesbyrd om Forfatterens virkelige Popularitet som Politiker, men naturligvis ogsaa om Bøgernes Egenskaber. De er velskrevne og letflydende, affattede i et behageligt og jævnt Sprog og med megen Sans for det underholdende. Her skal fremhæves, at de heller ingenlunde er uden historisk Værdi. I første Bind berettes Træk fra gammeldags Bondeliv jævnsides med Træk fra den grundtvigske Bevægelse, der saa væsentlig skulde komme til at bidrage